

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.12.162](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.12.162)

УДК 332.025.12:332.055.2:332.144

*А. Кансо (Ліван),
стажист кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності,
Центральноукраїнський національний технічний університет, Кропивницький
ORCID: 0000-0003-4340-8105
С.В. Коваленко,
асистент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності,
Центральноукраїнський національний технічний університет, Кропивницький
ORCID: 0000-0003-4632-9912*

ПРОГНОЗУВАННЯ У СИСТЕМІ МЕТОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*A. Kanso (Lebanon)
intern in the Department of Economics, Management and Business
Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi
S. V. Kovalenko
assistant of the department of economy, management and commercial activity
Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi*

FORECASTING IN THE SYSTEM OF METHODS OF REGULATION OF NATIONAL ECONOMY' SOCIAL CAPITAL

Метою публікації є поглиблення теоретико-методичних положень та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення процесів прогнозування соціального капіталу макро- та мезорівня національної економіки (СКНЕ). У ході дослідження вивчаються методологічні підходи до визначення сутності соціального капіталу як здатного до самозростання у процесі використання нематеріального довгострокового активу сукупності креативних відносин між взаємопов'язаними інституціональними суб'єктами національної економіки з приводу розширеного відтворення суспільно значимих норм та цінностей. Перспективи прогнозування соціального капіталу формуються у контексті пріоритетної реалізації постіндустріальної моделі прискореного інформаційного, мережевого, шарингового, нового індустріального епохи промислової революції 4.0, гуманомічного, неінституціонального розвитку "поведінкової економіки" в рамках шостого технологічного укладу і пов'язуються з трансформаційною модернізацією національної економіки.

The purpose of the publication is to deepen the theoretical and methodological provisions and to develop scientific and practical recommendations for improving the processes of forecasting social capital of macro- and mesolevel of national economy (SCNE). The study examines methodological approaches to defining the essence of SCNE as capable of self-growth in the process of using an intangible long-term asset of a set of creative relationships between interconnected institutional actors of the national economy regarding the expanded reproduction of socially significant norms

and values that comprehensively characterize it value, co-evolutionary network good with the inherent features of a scarce resource that produces additional value, structural in the interpersonal relationship of trust of the means of increasing the financial and organizational resources of stakeholders by reducing transaction costs, simplifying access to material capital, adequate perception and use of market information, increasing the level of consolidation of society and stabilizing the processes of economic growth, collective and individual well-being of individual well-being network economy and the content of the mechanism of its regulation. SCNE forecasting perspectives are formed in the context of the priority implementation of the post-industrial model of accelerated information, networking, sharing, the new industrial era of the Industrial Revolution 4.0, the humanistic, non-institutional development of the “behavioural economy” within the sixth technological framework and the transformation of national economy. It is established that in full compliance with modern requirements of regulation by means of forecasting of the future state, structure, prospects of growth of value of elements of SCNE such direction of modernization of approach to classification which provides possibility of flexible consideration of differences between them on level of functioning and quantity of components, content of elements as economic good, signs of the purpose of functioning of individual components, from the point of view of the epistemological approach, peculiarities of embodiment in the capital resources of the stable increase of the level of individual and collective well-being of stakeholders of innovative ecosystems, by external manifestations, from the point of view of influence on the subject of social innovative investing.

Ключові слова: соціальний капітал; регулювання соціального капіталу; прогнозування соціального капіталу.

Keywords: social capital; regulation of social capital; forecasting of social capital.

Постановка проблеми. Соціальний капітал національної економіки (СКНЕ) – сукупність структурованих соціально-економічних відносин – базується на взаємно визнаних неформальних суспільних інститутах – нормах та цінностях, адаптування та дотримання яких забезпечує зростання особистої продуктивності членів сформованих соціальних мереж, ефективне координування та кооперування індивідуальних дій заради взаємної вигоди, проявляється у оптимізації витрат зі специфікації прав власності, їх ефективної трансформації, інтенсифікації рівня взаємодії за рахунок мінімізації вартості ринкових трансакцій. Функціонування національної економіки в умовах пріоритетного розвитку реального сектору виробництва акцентує увагу на виключно продуктивному аспекті СКНЕ, реалізується за рахунок екстенсивного розширення трансакційного сектору економіки (ТаСНЕ), проявляється у заощадженні суспільних витрат на здійснення фінансових, торговельних та інформаційних трансакцій зі зміни власників продукції/послуг кінцевого споживання. Трансформаційні перетворення пов’язані з диверсифікацією витрат на функціонування СК, проявляються у експансії ТаСНЕ за рахунок інтенсифікації соціальних інвестицій, зростання соціальної відповідальності корпоративної діяльності, інноватизацію соціально-економічних механізмів регулювання інституціональних секторів ринкової економіки, яке передбачає повсюдне та ефективне використання методів прогнозування СКНЕ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Підхід до розуміння сутності СК як виробничого ресурсу і, одночасно, прямого джерела добробуту населення, є підставою для кількісного вимірювання його вартості як чинника досягнення високого рівня індивідуального та колективного споживання з врахуванням притаманних йому, на відміну від інших різновидів капіталів, особливостей.

Комплексне дослідження поля міждисциплінарних зв’язків основних категорій, вивчення особливостей їхнього використання у процесі формування соціальних мереж (СМ) та міжперсональних норм і цінностей покладається в основу періодизації етапів розроблення прийомів та засобів регулятивного впливу на феномен СК з боку держави: формування підходів до розуміння сутності явища; поглиблене дослідження форм прояву; розширення переліку складових елементів; розвиток теорії функціонування на мікро-, мезо- та макрорівнях НЕ; розвиток засобів прогнозування з метою максимізації внеску у рівень добробуту населення.

Базова модель регулювання СК мікрорівня передбачає використання засобів авторитарного впливу на формування та посилення структурної, когнітивної та реляційної компонент егоцентричних СМ. Двокомпонентна модель функціонування СК макро- та мезорівня як сукупності норм, цінностей, відносин, переконань індивіда, які полегшують спільну діяльність, сприйняття допомоги та підтримки ззовні, взаємності, готовності ділитись ресурсами, довіри між учасниками включає використання засобів регулятивного впливу на ідентифіковані складові інституціональних акторів публічного сектору (центральної влади виконавчої влади).

та місцевого самоврядування), а також стейкхолдерів публічної сфери змішаної НЕ з виокремленням структуральної та когнітивної компонент у функціонуванні соціоцентричних СМ.

При цьому роз'єднувальний ексклюзивний (bonding) СК (РЕСК) визначається як мікроекономічна СМ тісно і сильно пов'язаних між собою індивідів егоцентричних гомогенних груп, які формуються з метою максимального полегшення життя членів спільноти у побутовому розумінні ("getting by in life") [145].

Товариський інклюзивний (bridging) СК (ТІСК) визначається як мезоекономічна СМ віддалених індивідів, слабо пов'язаних між собою наскрізними, одночасно, більш значимими, ніж родинні, діловими зв'язками між членами аутогенних груп, яка використовується з метою просування у житті ("getting ahead"), організування каналу "соціального ліфту" [146].

Пов'язувальний інклюзивний (linking) СК (ПІСК) розглядається у якості поліструктурних СМ згуртованих у рамках НЕ індивідів, які займають різні позиції в ієрархічних структурах, членство у яких сприяє доступу до благ персонального/суспільного добробуту за сприяння офіційних інституцій [147].

При цьому, вагомою проблемою цілеспрямованого регулювання СКНЕ залишається відсутність науково обґрунтованого підходу до його дієвого прогнозування, передбачення майбутнього прийнятного для суспільства стану.

Постановка завдання. Метою публікації є поглиблення теоретико-методичних положень та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення процесів прогнозування СК макро- та мезорівня НЕ.

Виклад основних результатів. Прогнозування СКНЕ здійснюється на основі принципів формування стратегічних цілей реалізації пріоритетних напрямів соціально-економічної політики держави – наукового обґрунтування, системності, адекватності, альтернативності, оптимальності, безперервності у процесі розробки цільових комплексних програм – сукупності зорієнтованих в просторі та часі, узгоджених за змістом, термінами, виконавцями, забезпечених ресурсами системних заходів, що спрямовані на розвиток його основних елементів. Прогнозування як елемент регулювання покликаний забезпечувати постійне оновлення сутності та змісту СКНЕ, інноватизацію механізму регулювання процесами зниження ризиків опортуністичної поведінки, рівня невизначеності, витрат з узгодження інтересів економічних агентів та захисту прав власності, подолання асиметричності інформації, зростання інформаційних обмінів, заощадження витрат на здійснення моніторингу і контролю діяльності контрагентів, мінімізацію безпосередньої шкоди та негативних наслідків невиконання контрактів в умовах інформаційно-мережевої економіки знань.

У основу розроблення практичних напрямів підвищення рівня ефективності формування та функціонування СКНЕ України нами покладаються інтерпретовані та пристосовані до практичних потреб контрольованого регулювання НЕ теоретичні принципи функціонування в сучасних умовах її окремих секторів, які всебічно враховують вплив чинників трансформаційного перетворення елементів СК за умов глобалізаційної модернізації економіки.

У цілому, вони формулюються наступним чином:

- колективні економічні інтереси, носіями яких виступають технократи-інтелектуали, зайняті у промисловості, безпосередньо збігаються з інтересами безперешкодного підвищення продуктивності праці, її ефективності. Сфера функціонування реального капіталу сама по собі не містить соціальних антагонізмів. Суперечності і конфлікти пов'язані з СК, його тиском на індустрію;

- завданням економістів є вивчення, із залученням соціологічних методів аналізу, норм, звичаїв, їхньої еволюції з метою пояснення прийнятих економічними агентами рішень в різний час та за різних обставин;

- у основі інституціоналізму лежать неортодоксальні теорії, які припускають наявність гедоністичних мотивів людської поведінки, формулюють альтернативи індивідуалістичній конкуренції, досліджують інші, на відміну від умов досягнення рівноваги, проблеми економічної теорії;

- зміст регулятивного впливу на процеси реалізації економічних явищ (угод) за домінування інституціональної економіки полягає у вольовому впровадженні впливу колективних інститутів щодо контролю індивідуальних дій на засадах соціальної психології та права з метою досягнення прийнятних для суспільства угод (ринкових, адміністративних, розподільних), усунення внутрішніх суперечностей економічної системи на шляху судового встановлення остаточного розміру "розумної вартості";

- принципами економічної поведінки виступають продуктивність, рідкісність, оцінка майбутніх благ. Продуктивність пов'язується з "технічним поняттям" споживної вартості, яка визначається адміністративним типом угод, проте, визначається також з врахуванням майбутньої корисності активів, їхньої рідкісності, величини запасу, майбутнього чистого доходу від використання того чи іншого різновиду капіталу. "Справедлива вартість", на додачу до сказаного, визначається також з врахуванням понесення витрат, які трапляються як психологічна внутрішня протидія стимулам діяти певним чином;

- підґрунтям встановлення "розумної вартості", надання об'єктивної кількісної громадської оцінки вартості благ з метою забезпечення стабільності суспільства є психологічні мотиви діяльності, угоди, культура як ключові поняття сучасної політекономії.

Усвідомлення вагомості ролі, яку відіграє СК у ринковому господарському механізмі та формуванні добробуту нації, вимагає реалізації, у процесі формулювання стратегічних напрямів підвищення ефективності його регулювання, комплексної теоретичної моделі відтворювального підходу до його прогнозування (рис. 1).

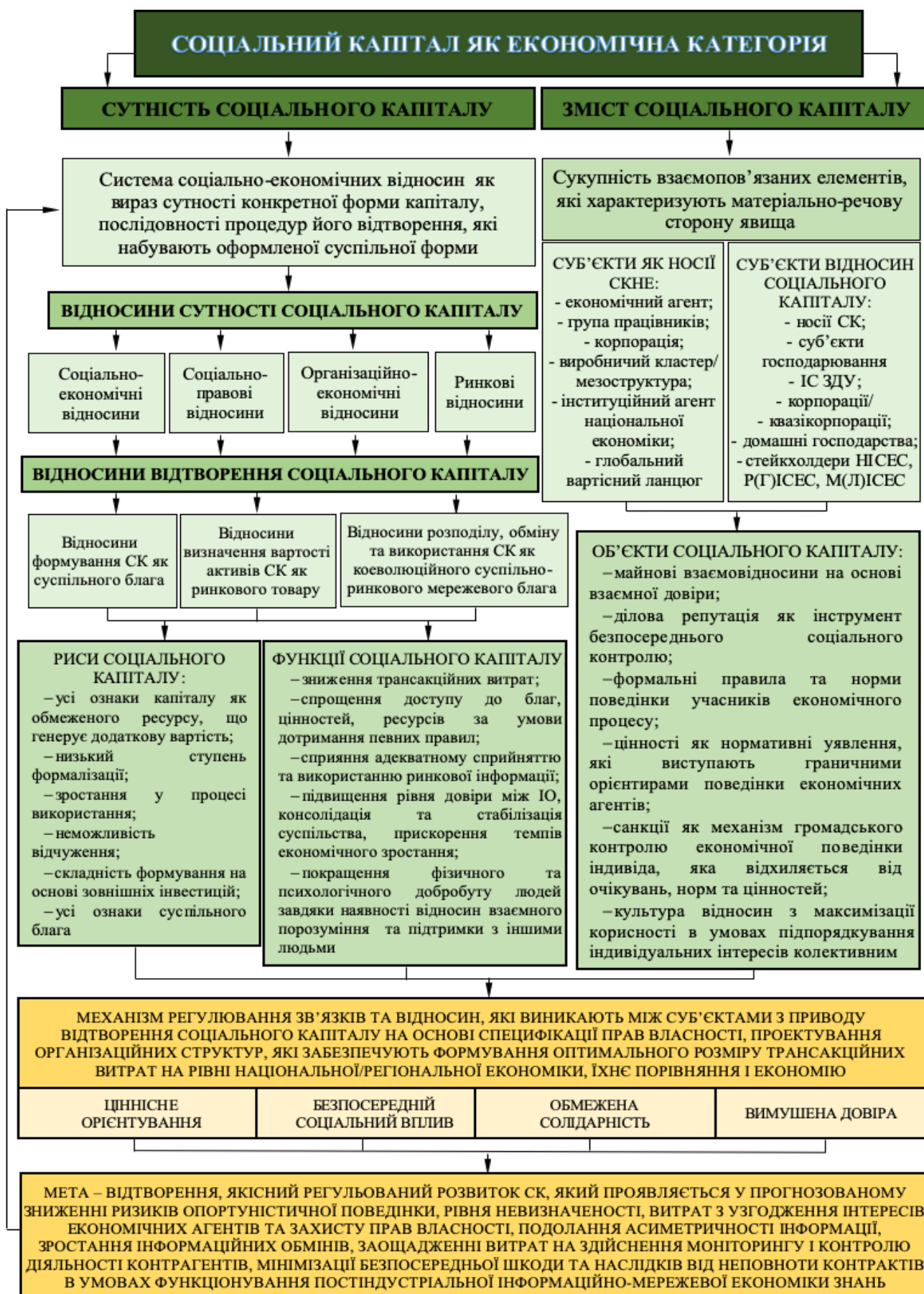

Рис. 1. Теоретична модель відтворювального підходу до прогнозування соціального капіталу національної економіки

Економічний прогноз СКНЕ, який здійснюється з позицій прийнятої у системі національних рахунків (СНР) концепції виробництва, передбачає вивчення видів діяльності, які здійснюють випуск продуктів (товарів та послуг), і які може бути поставлено (використано у процесі колективного використання) іншим інституціональними одиницями (акторами) національної економіки (ІО(А)НЕ). Рахунки виробництва СКНЕ може бути складено для інституціонального сектору домашніх господарств (ІСДГ).

При цьому, витрати ДГ на здобуття особистих знань, навичок, компетенцій та атрибутів прогнозуються як накопичення капіталу у формі інвестицій в людський капітал (ЛК). Прогнозування діяльності ДГ у якості виробника людського капіталу (ДГ-В ЛК)) полягає у оцінюванні перспектив створення засад персонально добробуту, з ключовим елементом у вигляді здоров'я, яке дозволить його носіям протягом тривалого часу у майбутньому залишатись компетентними, використовувати активи для отримання економічних цінностей для себе особисто.

Виховання в сім'ї навичок соціальних зв'язків, які розуміються не лише у вузькому значенні можливого майбутнього застосування для виробництва товарів і послуг, але з точки зору креативного формування на основі соціального капіталу широкого кола добре продуманих результатів суспільної діяльності, довгострокових активів у формі норм, інститутів, культури, звичок, релігії тощо як продуктивних цінностей (прогнозування ДГ-В РЕСК) підвищує соціально-виробничий потенціал відповідного підростаючого покоління і також виступає для них не менш важливим джерелом майбутніх економічних вигід.

За більш складними алгоритмами, у порівнянні з механізмом формування на рівні ДГ, РЕСК компонується у середовищі високо ідентичних однорідних груп [229], егоцентричних СМ, з характерними для них особливими параметрами щільності, конфігурації "мостів між вузлами", швидкостями обміну інформацією, специфічними показниками рівня кластеризації.

Формування елементів СКНЕ рівня ПІСК/ПІСК відбувається у середовищі функціонування соціоцентричних СМ. Прогнозування майбутнього стану цих елементів може бути здійснено на основі розширеної версії *Foresight* та аналізу сценаріїв майбутніх подій (рис. 2).

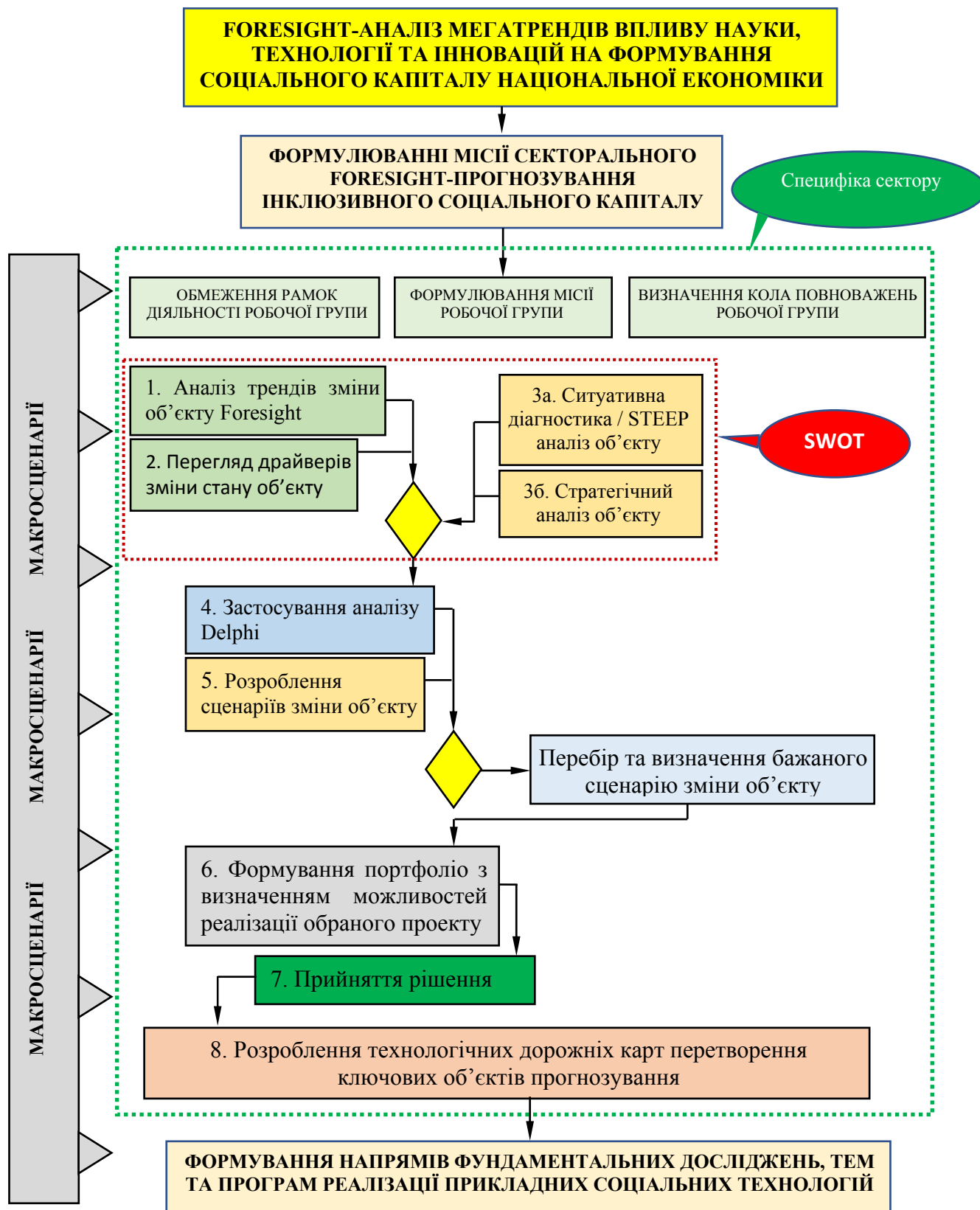

Рис. 2. Прогнозування соціального капіталу засобами Foresight з процедурами аналізу сценаріїв нарощування ТІСК/ПІСК та розробленням технологічних дорожніх карт формування СКНЕ на довгострокове перспективу

Висновки. Прогнозування СКНЕ здійснюється на основі принципів формування стратегічних цілей реалізації пріоритетних напрямів соціально-економічної політики держави у процесі розробки цільових комплексних програм, що спрямовані на розвиток його основних елементів. У основу прогнозування покладається теоретична модель відтворювального підходу до СКНЕ, яка передбачає оновлення його сутності

та змісту, інноватизацію механізму регулювання процесами зниження ризиків опортуністичної поведінки, рівня невизначеності, витрат з узгодження інтересів економічних агентів та захисту прав власності, подолання асиметричності інформації, зростання інформаційних обмінів, заощадження витрат на здійснення моніторингу і контролю діяльності контрагентів, мінімізацію безпосередньої шкоди та негативних наслідків невиконання контрактів в умовах функціонування постіндустріальної інформаційно-мережевої економіки знань.

Прогнозування витрат ДГ – інституційного осередка формування когнітивних навичок для отримання майбутніх економічних вигод – на здобуття індивідуальних знань, умінь, компетенцій та атрибутів, класифіковано як інвестиції в людський капітал (ключові активи – освіта, здоров'я), у стабільні засади забезпечення персонального добробуту, що дозволяє його носіям отримувати економічні цінності для себе особисто. Витрати ДГ на формування навичок соціальних зв'язків – як у вузькому (при застосуванні у процесі виробництва товарів та послуг), так і в широкому розумінні (з метою креативного формування на їхній основі продуктивних цінностей у вигляді добре продуманих результатів колективної діяльності, довгострокових активів у формі норм, інститутів, культури, звичок, релігії), – класифіковано як інвестиції у СК, підвищення соціально-виробничого потенціалу його носіїв.

У якості засобу прогнозування обсягів СК вищого рівня (TICK та ПІСК) визнано передбачення (Foresight) наслідків функціонування соціоцентричних СМ як засобів організування міжперсонального спілкування, у процесі якого носії СК приймають на себе додаткові громадські зобов'язання. У процесі підвищення рівня соціального статусу носія РЕСК, який формується в результаті найпростішого кооперування і обмежується низького рівня потенційної дохідності “безпосередньо доступним” СК ДГ, засобами підвищення місткості досяжних об'єднаних ресурсів, які вбудовано у зовнішні СМ, відбувається залучення придатного для реального використання високодохідного “мобілізованого” СК.

Література.

1. Rui J.R., Covert J.M., Stefanone M.A., Mukherjee T. A Communication Multiplexity Approach to Social Capital: On- and Offline Communication and Self-Esteem. *Social Science Computer Review*. 2014. No. 33(4). URL: https://www.researchgate.net/publication/271830343_A_Communication_Multiplexity_Approach_to_Social_Capital_On- and Offline_Communication_and_Self-Esteem
2. Villalonga-Olives E., Adams I., Kawachi I. The development of a bridging social capital questionnaire for use in population health research. *Population Health*. 2016. Vol. 2. URL: https://ac.els-cdn.com/S2352827316300568/1-s2.0-S2352827316300568-main.pdf?_tid=001bf668-2d2f-4d5b-842f-ab9bb95ac2ce&acdnat=1549780714_00aba8ef009289989d565ce456c1e3e9
3. Carillo Alvarez E., Riera-Romani J. Measuring social capital: further insights. *Gaceta Sanitaria*. 2017. Vol. 31. Issue 1. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0213911116302059>

References.

1. Rui, J.R., Covert, J.M., Stefanone, M.A., and Mukherjee T. (2014), “A Communication Multiplexity Approach to Social Capital: On- and Offline Communication and Self-Esteem”, *Social Science Computer Review*. No. 33(4), available at: https://www.researchgate.net/publication/271830343_A_Communication_Multiplexity_Approach_to_Social_Capital_On- and Offline_Communication_and_Self-Esteem (Accessed 26 November 2019).
2. Villalonga-Olives, E., Adams, I., and Kawachi I. (2016), “The development of a bridging social capital questionnaire for use in population health research”, *Population Health*. Vol. 2, available at: https://ac.els-cdn.com/S2352827316300568/1-s2.0-S2352827316300568-main.pdf?_tid=001bf668-2d2f-4d5b-842f-ab9bb95ac2ce&acdnat=1549780714_00aba8ef009289989d565ce456c1e3e9 (Accessed 28 November 2019).
3. Carillo Alvarez, E., and Riera-Romani J. (2017). “Measuring social capital: further insights”. *Gaceta Sanitaria*. Vol. 31. Issue 1. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0213911116302059> (Accessed 29 November 2019).

Стаття надійшла до редакції 20.12.2019 р.